

Kriva vera o usodnih dneh.

Spisal dr. Simon Šubic, profesor na vseučilišči v Gradci.

Iste dni v tednu, kateri po ljudskih vražah prinašajo nesrečo sléharnemu delu, začetemu v njih, imenovali so Rimljani v svoji pratiki »dies aegyptiaci« ali egiptovske dni, kakor nam poročata imenitna zgodovinarja Mommsen in Thewrewk. Iz te rimljanske šege je sklepal Pavel Jablonski v svojih spisih, imenovanih »opuscula«, da prihajajo vraže o srečnih in nesrečnih dneh od starih Egipčanov. Jablonski pravi: »Egipčani, kateri so postavljali temelj naši pratiki, vzprejemali so brez dvojbe vánjo tudi marsikaj svojih ljudskih vraž. Misel o srečnih in nesrečnih dneh prihaja torej iz egiptovske dežele.«

Po tistih deželah, katere so dobivale v starih časih iz egiptovskih krajev kaj za svoje potrebe, bodisi za delo na polji ali na dômu, bodisi za notranje duševno življenje, širile so se tudi misli egiptovskega ljudstva in ž njimi vred njih vraže med tujimi národi.

Nemogoče pa ni, da se tudi brez egiptovskega vpliva nahajajo podobne vraže med preprostimi neizobraženimi národi ne samó v starih dneh, ampak tudi v sedanjem času. Popisuje ljudske primere po Afriki in sicer v Ugandi in po egiptovskem Sudanu, pravi Felkin: »Ko so prebivalci zaslišali, da smo potovali šest dnij od Toweja in da sem si poškodoval nogo, rekli so: 'To škodo imate od tega, ker ste šli v torek na poti.'« — Kakor mislijo ti ljudje, treba je odpotovati v ponedeljek, ali pa tudi v četrtek ali v soboto, ako hočeš biti srečen na poti. Nesrečen pa bodeš, ako odpotuješ v nedeljo, torek ali v petek.

Takšne vraže so jako nadležne Evropcem, kateri sedaj pogosteje zahajajo v tiste kraje nego prej; kadarkoli namreč potrebujejo spremljevalcev domačinov, branijo se ondotni prebivalci spremljati tujce take dni, v katerih se bojé nesreče.

V koranu se omenjajo paganske misli o usodnih dneh, kar izpričuje, da je bila ta vraža razširjena pri starih paganskih národi v Arabiji. Kdor pomisli, da se vsako ljudstvo ničesar ne drži takó trdovratno kakor svojih šeg in navad, ta hitro spozná, da so bržkone Izraelci na poti iz Egipta preko Arabije v 'obljubljeno deželo zadeli v Arabiji na take vraže. Čimbolj se jih je v mladih letih prijela egiptovska kriva vera, tem bolj je vplivala na njih mišljenje in tem bolj

so se navzeli tudi arabske krive vere v ónih dolгих letih, katera so prebili v arabski puščavi:

Predno se je uvédla mahomedanska vera ali izlam, Arabci niso dopuščali nobene ženitve meseca »shawala«. Da bi zatrl to krivo vero, vzal je prerok Mahomed svojo 'Aišo nalašč prav tega meseca za ženo. Pokazati je hotel, da neče podpirati vražne paganske volitve časov in dnij.

Med pastirskimi národi in med Beduvini se tudi še nahajajo paganski ostanki gledé na volitev posebnih dnij. Burckhardt pravi, da se 'Aneze-Beduvini nečejo bojevati dné 6., 16. in 21. vsakega meseca; tudi srede se ogibljejo, češ, da bi bili ta dan gotovo premagani.

Misel, da prinašajo nekateri dnevi v tednu ali v letu človeškim delom ali početjem srečo ali nesrečo, opira se ponajveč na bibliške in koranske temelje. V svojem spisu o pomembni usode, izvirajoče iz tega ali ónega dné, pripoveduje Abu Nassr-al-Hamadâní, zajemaje iz starih poročil, také-le:

»Bog je ustvaril prvi dan nebó in zemljo; kdor hoče torej saditi ali sejati, stóri to v nedeljo.(1) — Solnce in luna sta ustvarjeni drugi dan, obe pa se vedno gibljeta; kdor hoče torej potovati, odpotuj v ponedeljek. — V torek je ustvaril Bog živali. Govedo pa imamo za pobijanje; zató je torek važen za vojske. — V sredo je ustvaril Bog reke in mórja, torej se prilega sredo zdravlom. — Raj in pekel sta bila ustvarjena v četrtek; zató se priporoča ta dan za prošnje do Bogá. — V petek je ustvaril Bog Adama in Evo, torej se prilega ta dan sósebnó ženitvi.« — Soboto pa priporoča brez imenovanega vzroka zlasti za lov.

Drug imeniten mahomedanski učenjak Al-Dsâhiz poroča také-le: »Sobota je dan sleparstva; nedelja hasne sadenju in zidanju; ponedeljek potovanju in skrbi za živež; sredo je usoden, najnesrečnejši dan; četrtek se prilega rómarjem; petek, dan móž in ženâ, ta je za ženitev in za bogočastje.«

V Cottaskih potopisih beremo o denšnjih Sirovcih, da pri njih v sredo ne gré za nič nobeden zdravnik k bolniku.

Kakor poroča Al-Zamachsarí, to je različnim národom že od starodavnih časov nedelja sploh srečen, sredo pa nesrečen dan.

V sredo je Bog potopil Faraona v mórje, ko se je drevil za Izraelci, da bi jih proti volji božji gnal nazaj v egiptovsko deželo. V sredo je Bog uničil Adite in Tamudite in druga ljudstva.

Perzijani ločijo črne in bele dni. Kakor druga ljudstva niso vedno jedinih mislij o pomenu dnevne usode, také tudi niso Perzijani

zlasti zadnjo sredo meseca »safarza« imajo za nesrečno in jo imenujejo črno; sploh pa jim je sredo bel dan, ker je po njih mnenji v sredo napočila luč stvarjenja. Zató je pri Perzijanih navada, da se v sredo prično baviti z znanostimi, učenostimi in umetnostimi.

Bolj še nego o sredi, razlikujejo se ljudske misli o torku. Tradicija ga imenuje dan krvi, ker je na ta dan Kajn ubil Abela in ker so tudi ta dan sovražniki pobili mnogo prerokov. Nasprotno pa ga hvali perzijski pesnik Nizâmî in pravi, da je torek najboljši dan vsega tedna. Ta njegov nazor izhaja bržkone iz judovskega mnenja, po katerem je torek najsrečnejši dan v tednu. —

V zbirki poročil Muslimovih se bere: »V ponedeljek in četrtek se odpirajo rajska vrata; odpuščajo se grehi sléharnemu človeku, kateri ni proti Bogú, samó njemu ne, kdor sovraži bližnjika svojega.« Imenitni mahomedanski bogoslovec Al-Gazâlî pravi: »V ponedeljek in torek je vsemogočnemu Bogú najbolje predlagati dela človeška. Bogú sósebnost prija, ako se kdo posti v teh dneh ali izvršuje dobra dela.« Poroča se tudi, da se je prerok Mahomed najrajši v ponedeljek ali v četrtek odpravljaj na pot.

Francoz Daumas omenja v svoji knjigi »La vie arabe et la société musulmane, Paris 1869« med vražami algirskega národa tudi to-le: »Heureux lui, qui prend la route un samedi. Pourquoi? Parce que le prophète préférerait ce jour à tous les autres.« (Srečen, kdor se odpravi na pot v soboto. Zakaj? Zató, ker je bil prerok med vsemi drugimi dnevi temu najnaklonjenejši).

Prebivalci indijski so se menda že od nekdaj v petek izogibali vsakega dela. Ko vpraša perzijski učenjak dvornega šaljivca, zakaj, odgovorí mu ta: »Zakaj ne? Saj bi menda prijalo tudi drugim ljudstvom, ogibati se dela, ne le v petek ampak tudi v tednu.«

Takisto tudi izobraženi Evropci vémo ceniti nedeljo ali dan brez dela. Ako nas kdo vpraša, zakaj, odgovorimo mu neutegoma, da zató, ker je tudi Stvarnik počival sedmi dan po dovršenem stvarjenji.

Stari Egipčani v petek niso hoteli pričeti ničesar zidati, zakaj zidovje pričeto v petek, razrušilo bi se baje prehitro. Šaljivca smo slišali, ko je dejal: »Cheopsovo piramido so jeli rajni Egipčani zidati pred kakimi štiritisóč leti v petek, tedaj pa tudi ne bode kàj ž njo; polagoma se že ruši!« Ali stara je piramida; koliko slavnih mest in koliko národov, obračujočih ves svet, zgrudilo se je v prah in pepel, dočim razsajajo ob nji vsakeršne nezgode hudournega afrikanskega vremena!

Kaj bi slabili to podobo, pristavljajoči to ali óno vražo naših dnij Bralcem so znane, in ni jih treba dolgočasiti ž njimi. Poleg drugih je vsakdo menda slišal na svoje uhó: »Petek, slab za četek«! — Ko sva bila z očetom leta 1842. namenjena v ponedeljek na Koroško, deževalo je; zató nisva odrinila, dokler se ni zvedrilo. Pride petek, prvi lepi dan; mislim si: »Danes pojdeva!« oče pa pravijo mēni nič, tebi nič: »Danes ne, počakajva sobote!«

Cerkveni učenjak Krizostom in nekateri cerkveni zbori v srednjem veku (v Augsburgu leta 1548. in v Bordeauxu leta 1583.) svarili so ostro krive vere v usodne dni. Prav takó so spoznali tudi mahomedanski bogoslovci, da je takšna vraža proti pravilom izlamovim; turški bogoslovec šestnajstega stoletja dostavlja svojemu svarilu to-le:

»Čas sploh ni drugega nego določena mera gibanja med zvezdami in našim svetom, in ta mera, po kateri se gibljejo svetovi, ima do cela jednako svojstvo; torej ni nikakor upravičeno réči: ta ali óni konec te mere, ta ali óni dan ima drugo svojstvo nego drugi. Srečne in nesrečne dni si pripravlja človek sam sebi, kakor izvršuje kaj dobrega ali kaj hudega.«

Pri trpinovem pogrebu.

K počitku sem večnemu spremil možá,
Ki dôkaj mu bilo trpeti,
Ki mnogo jadú in gorjá je prebil,
Odkâr mu je bilo živeti.

Da videl te nisem, trpinov pogrêb:
Zamolklo so peli zvonovi,
Med tožno zvonenje srce stiskajóč
Jokú so se čuli glasovi.

K počitku sem večnemu spremil možá,
Oskromna mu bila je krsta,
Ni vancev pred njó, ni trakóv — in za njó
Neznatna pogrêbnikov vrsta!

Premišljal sem . . . Nékdaj pa tiho sem zrl
Pogrêbni sprevôd bogatina —
Mordâ mi zató siromaški pokôp
Trpinov ne gré iz spomína? . . .

Tam venci, trakóvi, srebró in zlató
In množica ljudstva nešteta —
Le tukaj ničesar ko nekaj sirót,
Ki smrt jim je vzela — očeta!

Solzé so pretakali tukaj in tam,
Na krsto je gruda hobnela,
Bogátcev sem gledal solzé in sirót —
Tedâj mi je duša vzkípela . . .

Na videz so tekle, bogatci, solzé,
Ki vi ste takrát jih točili,
A ves vaš odtehtajo toge nakit
Solzé, ki ubožci jih lili! . . .

Gr. Novák.

